Soek jy 'n fantastiese tutor?

www.teachme2.com/matriek

Byeengebring deur

teachme2

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN/
NASIONALE SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

AFRIKAANS HUISTAAL V1

2022

PUNTE: 70

TYD: 2 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 14 bladsye.

Kopiereg voorbehou

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Hierdie vraestel bestaan uit DRIE afdelings:

   AFDELING A: Leesbegrip (30)
   AFDELING B: Opsomming (10)
   AFDELING C: Taalstrukture en -konvensies (30)

2. Lees AL die instruksies sorgvuldig.

3. Beantwoord AL die vrae.

4. Begin ELKE afdeling op 'n NUWE bladsy.

5. Trek 'n streep ná elke afdeling.

6. Nommer elke antwoord korrek volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik is.

7. Laat 'n reël oop na elke antwoord.

8. Skenk veral baie aandag aan spelling en sinskonstruksie.

9. Voorgestelde tydsindeling:

   AFDELING A: 50 minute
   AFDELING B: 30 minute
   AFDELING C: 40 minute

10. Skryf netjies en leesbaar.

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

AFDELING A: LEESBEGRIP

VRAAG 1

Lees en kyk na die tekste hieronder en beantwoord die vrae wat daarna volg.

TEKS A: ARTIKEL

ONS MORS TE VEEL KOS!

Sowat 10,2 miljoen ton kos gaan jaarliks in Suid-Afrika verlore in plaas daarvan dat dit leë mae vul.

1 Die Wetenskaplike en Nywerheidsnavorsingsraad (WNNR) het in 'n onlangse studie oor die omvang van voedselverlies in Suid-Afrika bevind dat Suid-Afrikaanse huishoudings te veel kos weggooi: 17% van olies en smaakmiddels en 14% elk van melk en graangewasse gaan verlore. In van die grootste stede gooi huishoudings jaarliks tussen 6 kg en 12 kg kos per persoon in vullishouers. Verbruikersvermorsing het die afgelope agt jaar van 5% tot 18% gestyg.

2 Die verbruiker is nie alleen skuldig nie: prof. Suzan Oelofse, hoofnavorser by die WNNR, sê 82% van voedselverlies vind plaas nog voordat dit die verbruiker bereik. 'n Gevallestudie ten opsigte van hierdie probleem, wat gedurende 2021 in Stellenbosch gedoen is, toon aan dat baie produkte op kleinhandelvlak verlore gaan. Die studiebevindings dui daarop dat produkte beskadig of bederf raak – tot soveel as 14% tamaties, 21% kool en ongeveer 18% wortels.

3 Verbruikersvermorsing verwys na kos wat vir menslike gebruik geproduseer is, maar dan weggegooi word. Produkte van hoë voedings- en pryswaarde word vermors en kan gewoonlik nie weer gebruik word nie. Dit is skokkend dat dié vermorsing in 'n groot mate geïgnoreer word.

4 Die Departement van Wetenskap en Innovasie (DWI) het dié nuutste navorsing van die WNNR gefinansier. Die doel daarvan was om wetenskaplike data en inligting oor kosverlies en -vermorsing in Suid-Afrika in te win. Die studie, gedoen tussen 1 April 2018 en 31 Maart 2021, bou voort op navorsing tussen 2010 en 2015 oor kosvermorsing – tot nou toe die enigste nasionale, ekonomiese navorsingsdata hieroor in die land.

5 Volgens dr. Henry Roman, direkteur van omgewingsdienste en tegnologie by die DWI, was plaaslike wetenskaplike bewyse oor voedselverlies nodig. Daarmee wou hulle die regte optrede bepaal om die Verenigde Nasies (VN) se volhoubare ontwikkelingsdoelwitte te kan bereik. Die VN verwag van Suid-Afrika om teen 2030 die per capita-voedselvermorsing op kleinhandel- en verbruikersvlak te halveer.

6 Die WNNR-studie het baie interessante bevindings opgelewer. Te dikwels werk ys- en vrieskaste in winkels nie teen die regte temperatuur nie, wat tot verliese lei. Kragonderbrekings gee boonop aanleiding tot groot bederf. Verbruikers neem dikwels produkte uit koelkaste in winkels, maar wil dit dan nie meer koop

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

nie en sit dit sommer op enige plek in die winkel neer met gevolglike groot verliese. Van die ander oorsake is swak padtoestande (wat produkte tydens vervoer laat kneus). Baie produkte het boonop 'n korter rakleeftyd omdat dit ver na markte vervoer word.

7 Te veel kos word dikwels voorberei of eters se smaak word nie in ag geneem nie. Veral restaurante, kitskosplekke, hotelle, koffiewinkels, kafeterias by skole, werksplekke en universiteite asook kombuise in tronke en hospitale is die groot skuldiges. Ongelukkig is doodgewone huishoudings ook aandadig. Ons koop, berei of bedien te veel kos. Ons koop dikwels produkte bloot omdat dit op 'n spesiale aanbieding is, maar gebruik dit nie. Daar vind verder baie vermorsing plaas wanneer produkte geskil of gekerf word. Wanneer die kos brand of te veel sout of verkeerde bestanddele bevat, is dit oneetbaar en word vermors. En moenie van fiemies vergeet nie!

8 Die WNNR sê kosvermorsing dra tot voedselonsekerheid by en is ook sleg vir die ekonomie en omgewing. Die hoeveelheid water wat uit oppervlakwater- en grondbronne onttrek word om kos gedurende 'n enkele plantseisoen (dus een jaar) in Suid-Afrika te produseer, laat 'n mens twee keer dink – dit is soveel soos die inhoud van 680 000 swembaddens van Olimpiese grootte of sowat 33% van die inhoudsvermoë van die Gariepdam!

9 Die WNNR en DWI doen, tereg, in hierdie verslag 'n beroep op ondernemings en huishoudings om minder kos te mors.

10 Hulle is van mening dat produsente (boere) hulle inkomstepotensiaal kán vergroot. Hoe? Hulle sal minder kos mors as hulle beter met potensiële markte kommunikeer oor wat en hoeveel om te lewer. Voorts kan hulle ander markte vind vir produkte (van 'n effens laer gehalte) wat deur topmarkte verwerp word. Kreatiewe produksietegnieke kan, byvoorbeeld, gebruik word om die skade aan produkte tydens die hantering en berging daarvan te beperk.

11 Handelaars kan plaaslike produsente ondersteun en so die vervoerafstand beperk. Pryse van produkte wat na aan die vervaldatum is, kan verlaag word om dit makliker te verkoop en kos wat nie betyds verkoop of gebruik word nie, kan aan behoeftiges geskenk word.

12 Verbruikers kan hul deel doen deur beter te beplan, net die nodige te koop, net genoeg kos voor te berei en kos te bêre sodat dit so lank moontlik vars bly.

13 Koester die oorskiet, sê die *Sustainable Development Goal Fund*. As jy te veel kos gekook het, bevries 'n porsie vir later of gebruik dit die volgende dag in 'n nuwe gereg. Bestel eerder 'n halwe porsie van jou gunstelinggereg by 'n restaurant of vra vir 'n woefkardoes as iets oorbly.

14 Dis onmoontlik om alle kosvermorsing uit te skakel, maar 'n komposhouer vir skille is 'n goeie, bekostigbare begin. Daarmee versag jy die klimaatimpak en jy herwin voedingstowwe waarvoor jou tuin dankbaar sal wees.

[Verwerk uit *Rapport*, 5 September 2021]

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

TEKS B: VISUELE TEKS

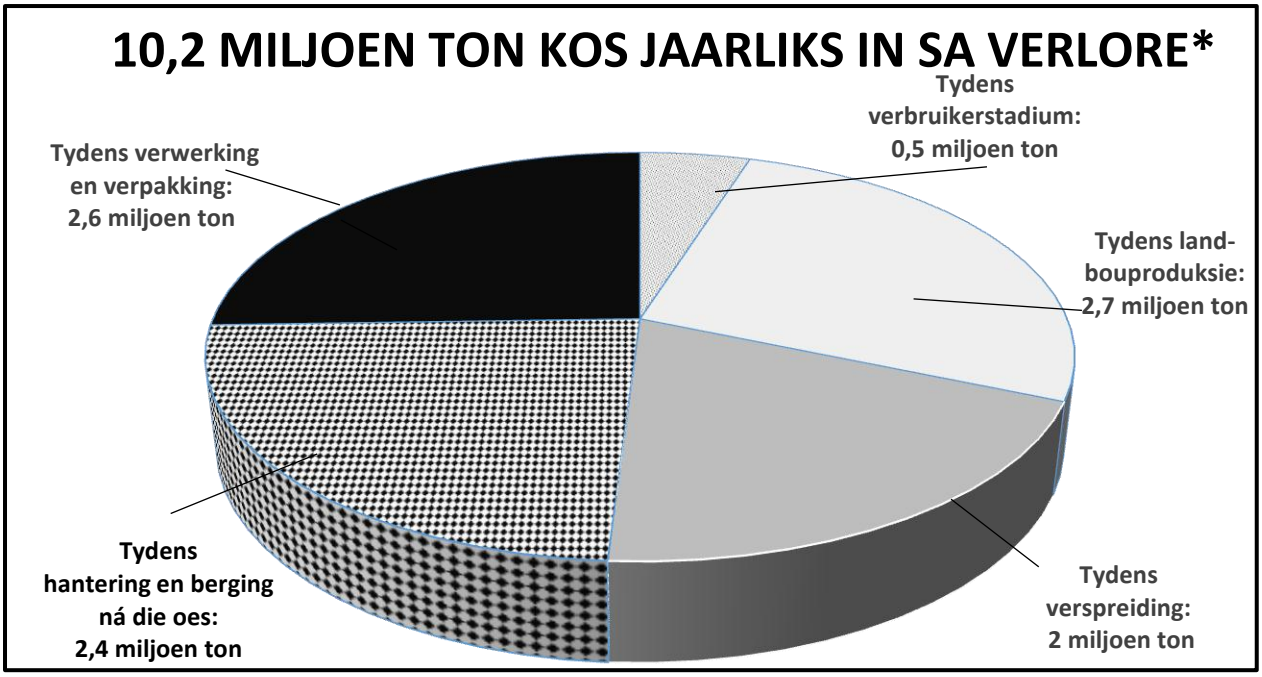

***Ingevoerde kos uitgesluit** [Verwerk uit *Beeld*, 8 Februarie 2018]

VRAE: TEKS A

1.1 Herlees die opskrif en die subtitel.

1.1.1 Watter woord in die subtitel sluit by "mors" in die titel aan? (1)

1.1.2 Wat wil die skrywer met die gebruik van die uitroepteken in die titel bereik? (1)

1.1.3 Watter aanklag lê in die subtitel opgesluit? (1)

1.2 Dink jy die insluiting van die statistiek in paragraaf 1 en 2 is funksioneel? Motiveer jou antwoord met TWEE redes. (2)

1.3 Waarom tref navorsers onderskeid tussen *voedselverlies* en *verbruikersvermorsing*? Gee uit paragrawe 2 en 3 DRIE redes waarom "verbruikersvermorsing" kommerwekkend is. (4)

1.4 Herlees paragraaf 4.

Hoe verskil die navorsingsveld van die twee studies waarna in paragraaf 4 verwys word én waarom kan daar aanvaar word dat hierdie studies betroubaar is? (2)

1.5 Hoe het Suid-Afrika se internasionale verantwoordelikheid tot die nuutste WNNR-studie oor kosvermorsing bygedra? (1)

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

1.6 Op watter DRIE maniere, volgens paragraaf 6, kan die verlies aan produkte tydens die verspreiding en verkoop daarvan voorkom word? (3)

1.7 Dink jy Suid-Afrika het rede om oor voedselsekerheid bekommerd te wees? Motiveer jou antwoord. (1)

1.8 Die verwysing na die swembaddens van Olimpiese grootte in paragraaf 8 is nutteloos.

Stem jy met hierdie stelling saam? Motiveer jou antwoord. (1)

1.9 Waarom is dit effektief om die sin in paragraaf 9 in 'n afsonderlike paragraaf te isoleer? (1)

1.10 Op watter DRIE maniere is die WNNR-studie vir produsente voordelig? (3)

1.11 Wie, dink jy, is na aanleiding van dié teks die TWEE belangrikste sondebokke wat kosvermorsing en -verlies betref? (2)

1.12 Herlees die onderstreepte sinsdeel (paragraaf 13).

Is die inligting in TEKS A voldoende om dié oproep te regverdig? Motiveer jou antwoord. (1)

VRAE: TEKS B

1.13 Vergelyk die verbruiker se aandeel ten opsigte van kosvermorsing met dié van boere gedurende 'n plant- en oesseisoen.

1.13.1 Dink jy dit is geregverdig om af te lei dat die verbruiker minder skuldig as die boere is? Motiveer jou antwoord. (1)

1.13.2 Hoekom is hierdie inligting oor boere ironies? (1)

1.14 Geld die statistiek in TEKS B vir alle kos wat in Suid-Afrika verbruik word? Motiveer jou antwoord. (1)

1.15 Waarom is 'n sleutel (met verduideliking) onderaan TEKS B onnodig? (1)

VRAAG: TEKS A EN B

1.16 Watter sektor in TEKS B hou verband met paragraaf 7? Sê ook watter raad in paragraaf 14 gegee word om die impak van voedselvermorsing te verminder. (2)

TOTAAL AFDELING A: 30

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

AFDELING B: OPSOMMING

VRAAG 2

Lees die teks hieronder en maak 'n opsomming van **SEWE voordele van koffie**.

LET WEL:
1. Jou opsomming moet in jou eie woorde (in volsinne) in paragraafvorm aangebied word en mag nie meer as **90 woorde** beslaan nie.
2. Jy moet EEN samehangende paragraaf skryf.
3. Dit is nie nodig om vir die opsomming 'n titel te gee nie.
4. Dui die getal woorde aan wat jy vir die opsomming gebruik het.

TEKS C

SKINK DIE KOFFIE

Hierdie Afrikakind is die gewildste drankie ter wêreld. Van die begin af wou almal weet: Is dit gesond? Dit ís! Die lys voordele rek daagliks! Daar is net een kafeïenprobleem: jou cholesterol.

Koning Gustaf III van Swede was tussen 1746 en 1792 een van die eerste mense wat wou vasstel of koffie gesond is. 'n Sweedse tweeling wat ter dood veroordeel is, het hom dié blink plan gegee: eerder as teregstelling is hulle tot koffie gevonnis! Sowaar.

Die een moes vir die res van sy lewe elke dag drie potte koffie drink en die ander een drie potte tee. Twee ervare gryskopdokters het hulle lewenslank gemonitor, elke kleinste besonderheidjie oor hulle vonnis is met groot noukeurigheid neergeskryf. Die bitter ironiese wending? Albei dokters en die nuuskierige koning het die tydelike met die ewige verwissel lank voordat die resultate van die koffiestraf duidelik geformuleer kon word! Hoe lank die gevonniste twee broers nog gelewe het, is onbekend; hulle was diep dankbaar dat hulle 'n voortydige dood vrygespring het, want hulle het baie langer gelewe as wat verwag is!

'n Onlangse AARP-dieetstudie het bevestig wat die Sweedse koning so graag wou weet: Koffie hét baie voordele.

Koffiedrinkers kry baie minder ernstige hartverwante siektes as koeldrankdrinkers. Beendigtheid wat 'n belangrike bonus vir ouerwordende seniors is, verbeter opvallend. Kafeïen verbeter boonop 'n mens se totale ingesteldheid teenoor die lewe deur endorfiene – die sogenaamde goedvoelhormone – in jou brein los te laat.

Koffie, volgens die genoemde studie, versnel ook jou metabolisme wat, veral in Suid-Afrika, talle swaargewigmanne en -vroue help met beter gewigbeheer. Indien koffie oordeelkundig gebruik word, maak dit jou reaksies op die sportveld vlymskerp én gee jou 'n veel beter uithouvermoë as sportfanatici wat op water leef! Selfs selfdood is heelwat minder onder koffiedrinkers – soos 'n studie wat onder 86 626 verpleegsters gedoen is, aangedui het.

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

Diterpene in koffie, wat cholesterol ongelukkig by enkele mense opvallend verhoog, kan (met groot moeite) uit koffie filtreer word om verhoogde cholesterol teë te werk. Jou nuwe groen bewustheid en kommer oor gesondheid hoef jou, gevolglik, nie van koffie te vervreem nie!

Oorweldigend positief is die nuus dat koffiekapitaal steeds vir Afrika én die wêreld meer voordele as nadele inhou!

[Verwerk uit *Rooi Rose*, Julie 2015]

TOTAAL AFDELING B: 10

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

AFDELING C: TAALSTRUKTURE EN -KONVENSIES

VRAAG 3: ADVERTENSIE

Bestudeer die advertensie (TEKS D) hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

TEKS D

'n Goeie aanbod verdien jou aandag, ongeag.

- Met 'n maksimum diensprys is jou tydsberekening onverbeterlik om die mense wat jou motor vervaardig het, te vertrou met jou motor se (D)diens.
- By Volkswagen Diens maak ons bekwame deskundigheid, kwaliteitonderdele en toonaangewende kliënte 'n wesenlike verskil.
- Bring jou motor tuis na waar alles begin het en hou jou Volkswagen 'n Volkswagen.
- Kontak jou naaste handelaar vir meer inligting.

Niemand ken jou Volkswagen so goed soos ons nie!

VOLKSWAGEN DIENS

Das Auto.

[Verwerk uit *Weg*, November 2014]

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

VRAE: TEKS D

3.1 Watter verandering ten opsigte van die posisie van die opskrif (reël 1) sou jy aanbeveel sodat die opskrif prominenter vertoon? (1)

3.2 Op watter manier kan die kopieskrywer die inligting wat by visuele uitbeelding **B** voorkom, beklemtoon? Hoe versterk visuele uitbeelding **A** die boodskap van die advertensie? (2)

3.3 Dink jy visuele uitbeelding **B** dra by tot die geslaagdheid van die advertensie? Motiveer jou antwoord. (1)

3.4 Wat bereik die advertensie met die skryfwyse van "(D)diens" in reël 3? (1)

3.5 Kies die korrekte antwoord en skryf net die letter (A–D) neer.

Watter EEN van die volgende oorredingstegnieke word NIE in reëls 4 tot 5 gebruik NIE?

A Oordrewe gebruik van byvoeglike naamwoorde
B Persoonlike aanspreekvorm van die leser
C Omgekeerde woordorde
D Emotiewe woordgebruik (1)

3.6 Vervang die voegwoord in reël 6 met 'n gepaste leesteken. Skryf die hele sin oor. (1)

3.7 Gebruik "goed" in die vetgedrukte slagspreuk (reël 9) as 'n attributiewe byvoeglike naamwoord in 'n verklarende sin van jou eie. (1)

3.8 Watter ontbrekende inligting in reël 8 verhinder die kliënt om dadelik tot aksie oor te gaan? Watter simbool onderaan die advertensie bevestig dat die teikenleser die adverteerder kan glo? Motiveer jou antwoord. (2)

[10]

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

VRAAG 4: STROKIESPRENT

Bestudeer die strokiesprent (TEKS E) hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

[Verwerk uit https://www.dailymaverick.co.za]

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

VRAE: TEKS E

4.1 Watter visuele aanduiding demonstreer die klank in RAAMPIE 1? (1)

4.2 Hoe word mense wat van deur tot deur gaan, gestereotipeer? (1)

4.3 Herlees RAAMPIE 3 en RAAMPIE 5.

Gee die geïmpliseerde betekenis wat in hierdie vrae na vore kom én dui aan hoe die vraag in RAAMPIE 5 meer intens gevra word. (2)

4.4 Dink jy die invoeging van die woorde "HOP! HOP! HOP!" in RAAMPIE 7 is noodsaaklik? Motiveer jou antwoord. (1)

4.5 Hoe verskil die visuele impak van die woorde in RAAMPIE 1 van dié in RAAMPIE 8? (1)

4.6 Kies die korrekte antwoord en skryf net die letter (A–D) neer.

Watter klankverskynsel kom in die onderstreepte woord in RAAMPIE 9 voor?

A Diftong
B Elisie
C Assimilasie
D Kontaminasie (1)

4.7 Herlees RAAMPIE 10.

Gee die konnotatiewe betekenis van die woorde binne konteks van die spotprent. Hoe word die misnoeë van die vrou aan die linkerkant uitgebeeld? (2)

4.8 Gebruik die teenwoordige deelwoord van die ondersteepte woord in RAAMPIE 10 in 'n verklarende sin van jou eie. (1)

[10]

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

VRAAG 5: ARTIKEL

Bestudeer die artikel (TEKS F) hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

TEKS F

NAMAKWALAND, MOOIE SKILDERY VAN BLOMME

Anena Burger

1 Namakwaland het vanjaar sy kleurvolste kwas en palet in baie jare opgediep, (5.1) ... oral waar jy kyk, is 'n skildery van veldblomme te sien. In en om Nieuwoudtville en Calvinia lyk dit asof kinders met emmersvol verf deur die veld gedraf en die kleur vryelik die vlakte vol gespat het.

2 Vir etlike kilometers ver kan jy die plate geel, pers, oranje en sommer deurmekaar kleurspatsels soos 'n vrolike abstrakte tapyt aanskou. Die veldblomme kan van ver of naby besigtig word, want daar is geen enkele komposisie wat uitgesonder kan word nie. (5.2) Dit sal jou verwonderde asem lag-lag wegslaan.

3 Mense (5.3) van oor die hele land het die natuur kom indrink. Die veld skree "nuwe lewe" en almal wil 'n slukkie uit die beker drink. So asof dit 'n bietjie genesing midde-in die Covid-19-pandemie bring.

4 Dis asof die Karoo vanjaar, ondanks sy swaar (5.4) lyding met 'n droogte van agt jaar, die beker van hoop en lewe na vuisvoos en terneergedrukte Suid-Afrikaners wil aangee en sê: (5.5) "Dè, hê 'n bietjie troos. Dié swaar tye sal ook weer oorwaai."

5 Dis inderdaad salf vir 'n moeë siel.

6 (5.7) **Die werfhoenders skrop tussen die gousblomme en vygies dat die stof so staan.** Die (5.6) handjievol ooie en lammers wat sommer in die huiskampies in die dorp staan, wei dat die sop so spat tussen die glansogies.

7 Ten slotte, dit is 'n prentjie van geborgenheid wat net nie volkome met 'n (5.8) kamera vasgevang kan word nie, al klik-klik dit oral om jou.

[Verwerk uit *Die Burger*, 4 September 2021]

5.1 In sin 1 van paragraaf 1 is 'n veelvuldige sin gebruik. Gee slegs die ontbrekende voegwoord. (1)

5.2 Bestudeer die onderstreepte sin in paragraaf 2.

Skryf die sin in die lydende vorm oor en dui ook aan waarom die gebruik van die bywoord in dié sin effektief is. (2)

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

5.3 Brei die onderstreepte byvoeglike bepaling in paragraaf 3 tot 'n byvoeglike bysin uit. Skryf die sin volledig uit en onderstreep die byvoeglike bysin wat jy gebruik. (1)

5.4 Gebruik die homofoon van die onderstreepte woord in paragraaf 4 in 'n verklarende sin van jou eie. (1)

5.5 Herlees paragraaf 4.

Skryf die intensiewe vorm in paragraaf 4 neer en sê of die informele aard van die onderstreepte sin gepas is. Motiveer jou antwoord. (2)

5.6 Waarom is "handjievol" (paragraaf 6) en "emmersvol" (paragraaf 1) binne konteks antonieme? (1)

5.7 Skryf die vetgedrukte sin in paragraaf 6 in die toekomende tyd oor. (1)

5.8 Gee die verkleiningsvorm van die onderstreepte woord in paragraaf 7. (1)
[10]

TOTAAL AFDELING C: 30
GROOTTOTAAL: 70

Kopiereg voorbehou